

A Katakomba-szerződés a II. Vatikáni zsinaton

Ismertetés

1965. november 16-án, néhány héttel a II. Vatikáni zsinat befejezése előtt a zsinati atyák közül 40 püspök a Róma melletti Domitilla-katakombában gyűlt össze, és a közösen bemutatott szentmisét követően fogadalmat tett: a katakomba templomának oltárán aláírt egy 13 pontból álló dokumentumot, amelyben önként kötelezték magukat arra, hogy a zsinat befejezése után, hazájukba visszatérve az evangélium és az ősegyház szellemiségének megfelelően élnek és látják el püspöki szolgálatukat:

Vállalták, hogy osztoznak a hívek többségét kitevő szegények sorában, például a lakás, az étkezés, öltözködés és közlekedési eszközök igénybevételének területén. A püspöki „hivatal” jelvényeit sem drágafémekből, hanem olcsó anyagokból készítetik, elutasítják a hatalmat kifejező hagyományos megszólításokat (például „monsignore”, „öminenciája”), és egyszerűen „atyának” szólítatják magukat. Lemondanak mindenféle vagyronról. Nagy súlyt fektetnek a társadalmi igazságosság megvalósulásának elősegítésére nemzeti és nemzetközi területen egyaránt. Nagyobb szerepet juttatnak az egyszerű híveknek („laikusoknak”), fontosnak tartják a püspökök kollegialitását és a nyitottságot minden egyháztag, illetve a másvallásúak felé egyaránt.

A szerződéshez a későbbiek során mintegy ötszáz püspök csatlakozott, nagyrészt az úgynevezett harmadik világból.

A szerződés előzménye

A szerződés létrejötté főként a zsinat alatt megalakult „Szegények egyháza” püspöki csoportosulás tagjaihoz köthető, de e csoport létrejöttének is volt előzménye.

A szóbeli hagyományok szerint maga XXIII. János pápa tette fel a kérdést nem sokkal a zsinat előtt: „Nem volna itt az ideje annak, hogy a pápai trónról letöröljük azt a császári port, amely Nagy Konstantin óta rakódott rá?” – 1962. szeptember 11-i rádióbeszédében is a „szegények egyházáról” beszélt, arról, hogy az Egyháznak jelnek kell lennie, Isten kivétel nélkül minden emberre irányuló szeretetének jelévé, és hogy Jézusban az isteni szeretet elsősorban a szegények és elnyomottak felé fordulásban mutatkozik meg.

A szegények felé fordulás fontosságát hangsúlyozták a francia származású, de már Názáretben tevékenykedő, nagytekintélyű egykori teológiai professzor, *Paul Gauthier* és az általa alapított testvériség tagjai, akiknek az volt a céljuk, hogy „az emberek, akik ma az Egyházra néznek, a názáreti Jézust, az ácsot ismerjék fel benne”.

A közel három évig tartó zsinat alatt különösen sokat fáradozott a szegények ügyéért *Giacomo Lercaro* bolognai érsek és *Helder Camara*, Rio de Janeiro akkori megyés püspöke. És bár a zsinat ideje alatt megválasztott új pápa, VI. Pál például lemondott a korábban használt pápai hatalmi jelvények (például a triara), ill. öltözet egyes darabjainak viseléséről, ennek ellenére viszonylag kevés zsinati dokumentumba került be a szegénység kérdése.

A kevés kivétel egyike a *Lumen gentium* kezdetű, az Egyházzal szülő zsinati dokumentum (konstitúció), amelynek 8. fejezetében ezek a mondatok szerepelnek:

„... Az Egyház, jóllehet küldetéséhez rászorul emberi eszközökre, nem arra törekszik, hogy földi dicsőséget keressen, hanem arra, hogy saját példájával is terjessze az alázatosságot és az önmehtagadást. Miként Krisztust az Atya azért küldte, hogy örömhírt vigyen a szegényeknek, ... gyógyítsa a megtört szívűeket (Lk 4,18), keresse és üdvözítse, ami elveszett (19,10), hasonlóképpen az Egyház is szeretettel veszi körül mindazokat, akiket az emberi gyengeség gyötör, sőt szegény és szenvedő alapítójának képmását ismeri föl a szegényekben és szenvedőkben...”

Ennek ellenére a zsinat egészét nézve viszonylag marginális ma-

radt a „szegények egyházának” ügye, valószínűleg azért, mivel a püspökök zöme gazdaságilag fejlettebb országokból érkezett, vagy ott nevelkedett, ezért kevésbé érezték át a kérdés fontosságát. Másképp volt a „harmadik világ” országainak, különösen Latin-Amerika püspökeinek esetében. Ők voltak azok, akik fontosnak tartották a szegények képviselését, és hogy az általuk képviselt szellemiség tovább éljen a zsinat befejezése után is. Ezért született meg a „Katakomba-szerződés”.

A szerződés utóélete

Helder Camara ösztönzésére 1968-ban összehívták a kolumbiai Medellinbe a CELAM (Consejo Episcopal Latinoamericano), a Latin-amerikai Püspöki Tanács második általános ülését, ahol újra napirendre vették a Katakomba-szerződés gondolatait. A kontinentális összejövetel fő témája lett, milyen válaszokat adhat az Egyház a szegénység és a szabadság kérdésére. A hit védelmét összekapcsolták a szegényekkel és elnyomottakkal vállalt szolidaritással, és a latin-amerikai egyházat megnyitották a fõlszabadítás teológiája számára.

A medellini püspöki összejövetel igen nagy hatással volt a helyi egyházak életére. Megváltoztatta sok püspök életmódját és szolgálatának stílusát, sok pap és szerzetes válasszotta az egyszerű emberekkel való együttélést és közös munkálkodást. Az egyházi vezetők bátrabban emeltek szót a társadalmi igazságtalanságok ellen, ami egyes konzervatív vatikáni tisztségviselőkben riadalmat keltett. A marxizmus ideáitól félve a kúria megpróbálta fékezni az egyházi vezetők túlzottnak vélt politikai szerepvállalását.

A szerződés szelleme azonban végig élő maradt a latin-amerikai egyházban. Ezt tanúsítják a 2013 márciusában megválasztott Ferenc pápa eddig ismertté lett gesztusai és beszédei is.

A „Katakomba-szerződés”

Egy szolgáló és szegény egyházért

Róma, 1965. november 16.

(A dokumentum szövegét a Norbert Arntz által készített német fordítás alapján közöljük.)

Mint püspökök, akik a II. Vatikáni Zsinatra egybegyűltünk, tudatára ébredve annak, mennyi minden hiányzik még ahhoz, hogy életünk megfeleljen az evangéliumi szegénységnek, kölcsönösen megerősítve egymást abban a szándékban, hogy együtt cselekedjünk annak érdekében, hogy ne legyünk magunkba zárkóztak és önteltek, egységben minden püspök-testvérünkkel, mindenekelőtt abban bízva, hogy megerősít bennünket a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak a kegyelme, valamint egyházmegyénk híveinek és papjainak az imádsága, gondolatban és imádságban a Szentháromság, Krisztus Egyháza és egyházmegyénk papjai és hívei elé állunk, alázatosan és gyengeségünk tudatában, de ugyanakkor teljes elhatározottsággal és minden erővel, amit Isten kegyelmétől remélünk, elkötelezzük magunkat a következők mellett:

1. Arra fogunk törekedni, hogy úgy éljünk, amint a körülöttünk élő emberek élnek hétköznapi életüket a lakás, étkezés, közlekedés és hasonló tekintetében (vö. Mt 5,3; 6,33-34; 8,20).
2. Egyszer s mindenkorra lemondunk arról, hogy akár a látszat szerint, akár ténylegesen gazdagok legyünk, különösen ami a hivatali ruházatunkat (drága anyagok, hivalkodó színek) és hivatali jelvényeinket illeti, amelyek nem készülhetnek drága anyagból – sem aranyból, sem ezüstből –, hanem meg kell felelniük az Evangéliumnak (vö. Mk 6,9; Mt 10,9; ApCsel 3,6).
3. Nem fogunk sem ingatlant, sem ingóságot birtokolni, sem saját bankszámlával rendelkezni, és minden valóban szükséges tulajdonunkat az egyházmegye, illetve szociális vagy karitatív intézmények nevére írjuk (vö. Mt 6,19-21; Lk 12,33-34).
4. Hacsak lehetséges, egyházmegyénk pénz- és vagyongazdálkodását olyan laikusok bizottságára bízuk, akik megfelelő szakértelemmel és apostoli lelkiülettel rendelkeznek, annak érdekében, hogy mi püspökök ne gondnokok és intézők, hanem pásztorok és apostolok lehessünk (vö. Mt 10,8; ApCsel 6,17).
5. Elutasítjuk, hogy akár szóban, akár írásban olyan címekkel szólítsanak meg bennünket, amelyek társadalmi jelentőséget vagy hatalmat fejeznek ki (eminenciás, excellenciás, monsignore...). Ehelyett azt szeretnénk, hogy atyának (padre) szólítsanak bennünket, ami megfelel az Evangéliumnak (vö. Mt 20,25-28; 23,6-11; Jn 13,12-15).
6. Magatartásunkban és társadalmi kapcsolatainkban el akarjuk kerülni annak minden látszatát, hogy a gazdagokat vagy a hatalmasokat bármiféle előnyben vagy kivételes bánásmódban részesítjük – például istentiszteletek és társadalmi összejövetelek alkalmával, akár vendégként, akár vendéglátóként (vö. Lk 13,12-14; 1 Kor 9,14-19).
7. Hasonlóképp kerülni fogjuk, hogy másoknak hízelegjünk, hiúságukat legezzük, vagy kezükre játszunk, amikor adományokat kérünk vagy köszönünk meg, vagy bármilyen más okból. Híveinket arra fogjuk kérni, hogy az adományozást tekintsék az istentiszteletek, az apostoli munka és a szociális tevékenység normális, természetes részének (vö. Mt 6,2-4; Lk 15,9-13; 2 Kor 12,4).
8. A gazdaságilag hátrányos helyzetben lévők, elhanyagoltak apostoli-pásztorális szolgálata érdekében mindent rendelkezésre bocsájunk, amit ez a szolgálat megkíván tőlünk: pénzben,

időráfordításban, együttérzésben vagy anyagi eszközökben, anélkül hogy ezzel egyházmegyénk más személyeinek vagy csoportjainak kárt okoznánk. Támogatni fogunk minden laikust, szerzetest és papot, akiket az Úr arra hív, hogy életüket és munkájukat megosszák a szegényekkel és a munkásokkal, és így hirdessék számukra az Evangéliumot (vö. Lk 4,18; Mk 6,4; ApCsel 18,3-4; 20,33-35; 1 Kor 4,12; 9,1-27).

9. Tudatában annak, mit kíván meg az igazságosság és a szeretet, arra fogunk törekedni, hogy a jótékonyági cselekedeteket átváltoztassuk olyan szociális intézmények kialakítására és működtetésére, amelyek az igazságosságon és a felebaráti szereteten alapulnak, és minden férfira és nőre egyaránt tekintettel vannak. Ezzel szerény szolgálatot tudunk tenni az illetékes állami szervezeteknek (vö. Mt 25,31; 25,46; Lk 13,12-14; 33,34).

10. Mindent meg fogunk tenni azért, hogy kormányunk és közigazgatásaink felelősei olyan törvényeket, struktúrákat és társadalmi intézményeket hozzanak létre és működtessenek, amelyeket megkíván az igazságosság és az egyenlőség, az egyes emberek és az emberiség harmonikus fejlődése. Ezáltal olyan új társadalmi rendnek kell megszületnie, amely megfelel az emberi és istengyermeki méltóságnak (vö. ApCsel 2,44-45; 4,32-35; 5,4; 2 Kor 8 és 9; 1 Tim 5,16).

11. Mivel a püspöki kollegialitás akkor felel meg legjobban az evangéliumnak, ha az az emberiség azon nagyobb részének szolgálatában valósul meg, amelyik testi, kulturális és erkölcsi nyomorban él (ilyen az emberiség kétharmada), kötelezettséget vállalunk arra, hogy:

- lehetőségeink szerint részt veszünk a szegény nemzetek sürgős projekteinek megvalósításában,

- nemzetközi szervezetek szintjén is tanúságot teszünk az evangéliumról, ahogy VI. Pál pápa is tette az Egyesült Nemzetek színe előtt; és közösen fogunk fellépni azért, hogy olyan gazdasági és kulturális struktúrák jöhessenek létre, amelyek az emberiség elszegényedett többségének kiutat jelentenek a nyomorból, ahelyett hogy egy folyton gazdaggá váló világban egész nemzetek szegényednének el.

12. Lelkipásztori szeretettel kötelezzük magunkat arra, hogy megosztjuk életünket Krisztusban testvéreinkkel, valamennyi pappal, szerzetessel és laikkal, hogy hivatalunk valódi szolgálat legyen. Ennek értelmében

- velük együtt rendszeresen kritikus vizsgálatnak vetjük alá saját életünket;

- őket munkatársainknak tekintjük, hogy ily módon a Szentlélek által inspirált animátorok legyünk, nem pedig evi-lági értelemben vett főnökök;

- és ezért arra törekszünk, hogy emberileg mindig jelen legyünk számukra, nyíltak és megszólíthatóak legyünk;

- nyitottak leszünk minden ember felé, bármelyik vallás követő legyenek is (vö. Mk 8,34-35; ApCsel 6,1-7; 1 Tim 3,8-10).

13. Miután visszatértünk egyházmegyénkbe, megismertetjük tagjaival ezeket a kötelezettségvállalásainkat, és kérjük őket, segítsenek bennünket megértésükkel, együttműködésükkel és imájukkal.

Isten segítsen minket, hogy elhatározásainkhoz hűek maradjunk!

Forrás: Koinónia, 2013. május